తుమ్మ ముళ్లు

శ్రీ 'విజయ - రాఘవ'

★

"మల్లిఖార్జునరావు సంసారం చెడిపోవడానికి ముఖ్యకారకుడు బ్రహ్మాజీరావే" - సుబ్బారావు యీ మాటని యెన్ని వందలసార్లైనా విసుగులేకుండా అనగలడు.

"తన సంసారాన్ని తనే చేతులారా చెడగొట్టుకొన్నాడు. ఒకళ్ళనంటే యేమిలాభం వూరికే" రావమ్మ, సత్యవతి తిండితిప్పలు మానుకునైనా, యీ వార్తని పదిమందికి వెల్లడిచేయడానికి సాహసించగలరు.

"ఇదంతా కర్మ కాకపోతే, మరేమిటి చెప్పండి" శోభనాచలపతి పర్యవసానంగా భావించి, తూచి యీ వాక్యాన్ని సమయానుకూలంగావదలగలడు.

"ఎవర్నని యేమిలాభంలేదు" - అలివేలమంగ తాయారమ్మ, ఎవరన్నా ఆ సంసారాన్నిగూర్చి అడిగితే చెప్పేమాట యిదొక్కటే అదైనా స్థూలాస్థల విచక్షణాజ్ఞానంతో.

"నాకెందుకీగోలంతా. నాకేమి చెప్పవద్దు. నేను వినలేను. యెవరికేమి చెప్పడానికి నాకేమి తెలియదు. ఎవరేడుపు వాళ్లేడుస్తారు. ఒకళ్లని గురించి మనకెందుకయినా ?" - రంగారావు ఉవాచ యింతకంటే యేమీలేదు.

◆ ◆ ◆

బ్రహ్మాజీరావు ఒకప్పుడు చాలా గౌరవంగా పెరిగిన పెద్ద మనుష్యులలో ఒకడు, అప్పుడా గొల్లపల్లిలో. యీ నాటికికూడా ఆ గౌరవాన్ని ఆధారం చేసుకొని వున్నాడన్నమాటేగాని అదంతా నగ్న సత్యానికి పైనపూసిన అల్యూమినియంపెయింట్ లాంటిది. బ్రహ్మాజీరావు మొదటినుంచీ రాజసము చూపి తాత్కాలికంగా బ్రతుకుసాగిస్తూంటేచాలని తృప్తిపడేవాడు. యీ భావంతో ప్రతి విషయములోకి అడుగుపెట్టి తనకేమి సంబంధములేకపోయినప్పటికి, చేతులారా చేసుకొని, తనేదో నిర్వాకముచేద్దామని వూనుకొంటాడు. తానుచేసేపనులలో తనకే ఒక్కొక్కసారి నమ్మకంవుండదు. అంతా తెలుసునని, అహంకారంతో ఆ పనిచేయడానికి మొదలుపెట్టి చివరిదశలలో పలాయనము చిత్తగించడము, ఆయనకు సహజంగా అలవడిన లక్షణాలలో ఒకటి. యీ లక్షణాలతోనే "మల్లిఖార్జునరావు సంసారం" చెడిపోయిందని రెండో అల్లుడు సుబ్బారావు అదేపనిగా మాట్లాడుతుంటంలో ఆశ్చర్యపడవలసిన అగత్యము యేమీలేదు.

సుబ్బారావు కచ్చితమైన మనిషి. అనదల్చుకున్నమాట మొహంమీద అనగలిగినమనిషి. బ్రహ్మాజీరావు అందరింటికీ ఒకప్పుడు వస్తున్నమనిషే. ఎటొచ్చీ మూడుసంవత్సరాలనుంచీ సుబ్బారావు యింటికిరావడం మానేశాడు. అంతగా కన్నకూతురిని చూడాలనుకొంటే, సుబ్బారావులేని సమయంలో వచ్చి, కూతురు అలివేలమంగతాయారుని, పిల్లలిని చూసిపోయేవాడు. సుబ్బారావంటే సింహస్వప్నంగావుండేది. బ్రహ్మాజీరావులో గుట్టు-పైగుట్టు తెలుసుకొంది నలుగురి అల్లుళ్లలో ఒక్క సుబ్బారావే. పెద్ద కూతురు రావమ్మ అంటే మొదటినుంచీ బ్రహ్మాజీరావు దృష్టిలో చాలా తెలివయిందని, యేవిషయాన్నైనా ఆలోచించి నలుగురికి నచ్చేలాగు చేస్తుందని, దానివలనే తనకింతవరకూ పేరు ప్రతిష్ఠలు నిలిచివున్నయ్యని" తన చుట్టూ చేరినవాళ్లతో వుబ్బితబ్బిబ్బై చెప్పుకోవడము బాగా అలవాటయింది. యీ అలవాటుకి సమయా సమయ విచక్షణాజ్ఞానం పూర్తిగా వెనుకంజవేసివుంటుంది. సిగ్గు - లజ్జ కేవలం నామమాత్రంగానే ఆయనపట్ల.

రావమ్మ పెళ్ళిచేసినట్లు యీ ప్రపంచంలో,

అందులో బ్రాహ్మణకులంలో ఎవ్వరూ అంత బాగా చెయ్యలేరంటాడు. ఎంతవరకు యీ విషయము నమ్మదగిందో ఆయన సమకాలికులకే యెరుకై వుండాలి. తాను బంధువులలో యెంతసేపూ కలిసి - మెలిసి వుండాలనే దృక్పథంవున్నదని, నలుగురి కూతుళ్లకు పరాయి సంబంధముచేయకుండా చూడాలని, ఆ రోజులలో పలికినమాట వాస్తవమే. యీ వాస్తవానికి యెంతవరకు రాను రాను సన్నిహితుడయ్యాడో తెలుసుకోవలసిన బాధ్యత ఆయనంటే పడిచచ్చేవాళ్లకు కనీసంవుండాలి. బ్రహ్మాజీరావంటేనూ, అతని మాటంటేనూ, ఆ రోజులలో గొల్లపల్లి యెస్టేటు మంచి ఉచ్ఛదశలో, పలికింది అక్షరాల నిజం అని, పట్టింది బంగారమని యెంచుతూ వచ్చారు కొంతమంది. యీ యెంచడానికి ముఖ్య కారణము యెంతో దూరమయిందికూడా కాదు; ప్రసాదరావే లేకపోయినట్లయితే బ్రహ్మాజీరావెవరు ? మహా అయితే ఒక సామాన్యవ్యక్తిగానో, లేకపోతే రామకోటి వ్రాసే వాళ్ళలో ఒకడుగానో పరిగణించబడేవాడు. అంతేగా !

2

ప్రసాదరావు జగమెరిగినవ్యక్తి. ముక్కుకి సూటీగాపోవడమే లక్ష్యంగలవాడు. ఎక్కిరి తక్కిరి మాటలంటే మండిపడే మహోగ్రమూర్తి. "ప్రసాదరావా ! దూర్వాసుడంతటివాడోయ్" అన్న మాటలు నేనూ వినలేకపోలేదు. కాని, అంతటి వానితో నాకేమిపరిచయంవుందని, ఆయన గొప్పతనాన్ని ఆత్మీయులమాదిరిగా గ్రహించగల్గుతాను! ఎంతఆత్మీయున్నైనా బంధువర్గంలోకల్లా ఆయననుకొన్న ఆత్మీయులలో ఒకన్నిగాను.

నాదెళ్ళవారి వంశానికి, కొండపావులూరు స్వస్థానం. నండూరివారికి - నాదెళ్ళవారికి చాలా దగ్గర బాంధవ్యంవుంది. కాని బ్రహ్మాజీరావు దృష్టిలో నాదెళ్లవారు ప్రతి విషయములోనూ వెనక్కలాగే మనుష్యులని - సాహసము తక్కువవారని అభిప్రాయము.

నండూరివారి స్వస్థానం అల్లాపురము, యింకా మరికొన్ని వూళ్లుకూడావున్నాయి. జానకిరామయ్యగారికి ముచ్చటగా ముగ్గురే కొడుకులు. ఒక్కతే కూతురు. పెద్దవాడు శరభయ్య, రెండోవాడు బ్రహ్మాజీరావు, మూడవవాడు విశ్వనాథం — గతించాడు. బ్రహ్మాజీరావు పెంపుడుగావచ్చాడు.

చివరకు శరభయ్య సంసారము చెప్పుకోతగిన స్థితిలోవుంది. విశ్వనాథం సంసారము చెల్లాచెదరయింది. శరభయ్య — విశ్వనాథం మొత్తానికి పేరు సంపాదించుకొన్న వ్యక్తులక్రింద జమకట్టాలి. బ్రహ్మాజీరావుకి మొగపిల్లలు లేకపోతే విశ్వనాథం మూడవ కుమారునిని 'రామకృష్ణ'ని పెంచుకొన్నాడు. రామకృష్ణకి సంగీతము అంటే చెవికోసుకోవాలనిపిస్తుంది. చక్కగా పాడగలడు. నాటకాలు — సినిమాలు అంటే మోజుగలవాడే. యీ కాలంలో యీ మాత్రము మోజైన యోగ్యతాపత్రము సంపాదించుకోకుండా యెవడుంటాడు ? పెంచుకొన్న తొలిరోజులలో బ్రహ్మాజీరావు రామకృష్ణని గురించి కొంచెము బాధపడ్డాడు. తరువాత ఆ బాధలోంచి వాత్సల్యం పుట్టుకురావడము మొదలుపెట్టింది.

"రామకృష్ణ"ని బ్రహ్మాజీరావు పెంచుకొంటున్నాడంటే, యిందులో యేదో అంతరార్థంలేకుండా వుండదు. అది యేదైవుంటుంది ! అని శరభయ్యకు కొంచెము సందేహముకలిగింది. శరభయ్యకు బ్రహ్మాజీకి కొంతకాలమునుంచీ మాటా — మాటామీద పెడసరంతో మాట్లాడుకోవడము మానివేశారు. శరభయ్యకూడా జానకిరామయ్యలాగా పట్టుదలమనిషే. అల్లాపురము గ్రామములోగాని, చుట్టుపట్ల గ్రామాలలోగాని, యీనాటికి ఆయనపేరుచెబితే చేతులెత్తి దణ్ణాలుపెట్టకుండా ఎవ్వరూవుండలేరు.

విశ్వనాథం చాలా సాధుమయుడు. శాంత స్వభావుడు. కొండవిరిగిమీదపడ్డా "ఫరవాలేదులే" అని భావించేవాడు. కన్న కొడుకులలో రెండోవాడు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ మెట్లపల్లివారికి దత్తత వెళ్లాడు. మూడవవాడు బ్రహ్మాజీరావుగారి 'రామ

కృష్ణ. పెద్దవాడు లోకప్రకాశరావు. చాలా బంధుప్రియుడు. అనురాగాల రాశీభూతుడు. కాని విపరీత కామోద్రేకితుడు. చివరకు అతని జీవితము అంకితమయిందికూడా యీ ఉద్రేక కారణాలకే. ఉన్న కూతుళ్లలో మంగమ్మ, చిట్టెమ్మ వారి కాపురాలువారు నిర్విఘ్నంగా సాగించుకొంటున్నారు.

శరభయ్యకు గలిగిన సందేహము, రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ నిజమవుతూవచ్చింది. రావమ్మ పెద్ద కూతురు అరుంధతిని — రామకృష్ణకిచ్చి వివాహము చేయాలని బ్రహ్మాజీరావు తలపెట్టుకొని కూర్చున్నాడని, రావమ్మకీర్తికి యీ నాటినుంచీ నాందీప్రస్తావన జరిగిందని అనుకోవడము బాగా వ్యాప్తతకొచ్చింది.

3

రామకృష్ణకి అరుంధతికి వివాహము జరిగింది. అయిన సంబంధము వెతుక్కోకుండా దొరికిందని ముచ్చటగా పెద్ద కూతురుకి పెళ్ళిచేసింది రావమ్మ. యిదివరకటికన్నా నాదెళ్లవారితో సంబంధభాంధవ్యాలు విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి. యిలా యేనాటికోనాటికి కలవకపోతుందా అనే వుద్దేశ్యంతో శరభయ్య ముందుగానే, వున్నఒక్క కూతురు సీతమ్మను శోభనాచలపతి తమ్ముడు సీతారామయ్యకిచ్చి వివాహముచేసాడు. యీ చేయడమే రామకృష్ణపెళ్లికి యీ నాడు ప్రాతిపదిక అయింది. రావమ్మకి ఆరుగురు ఆడపిల్లలు, ముగ్గురు మొగపిల్లలు.

బ్రహ్మాజీరావు క్షణక్షణంకి మారేవ్యక్తి కాబట్టి యీ సారి రెండో కూతురు అలివేలమంగకి మంచి సంబంధము తేవాలని కుతూహలపడటంతో, మంతెనలో మానికొండవారి వంశముమీదికి కన్ను విసిరాడు. సుబ్బారావు మానికొండ వెంకటేశ్వరరావుగార్కి ఒక్కడేకొడుకు, ఒక్కతే కూతురు సీతారాం. వెంకటేశ్వరరావు నలుగురి అన్నదమ్ములలో రెండోవాడు. మహాకవి; హరికథకుల్లో అఖండవిద్యావంతుడు, మృదంగ ప్రవీణుడు. సామాన్య కుటుంబీకుడైనా గౌరవముగా బ్రతుకుతున్నవారిలో జమకట్టవలసినమనిషి. వెంకటేశ్వరరావు, నండూరి జానకిరామయ్య సోదరుడు రామకృష్ణయ్యగారి పెద్ద కూతురు రాజ్యలక్ష్మమ్మకు భర్త. యీ సంబంధము తనకు నచ్చేటట్లువుందని ఒకనాడు మంతెన గ్రామానికివచ్చి వెంకటేశ్వరరావుగారితోను, ఆయన అన్నదమ్ములతోను సంప్రదించి సుబ్బారావుకి అలివేలమంగ నివ్వడానికి నిశ్చయంచేసుకొన్నాడు. సుబ్బారావు అప్పటికి విజయవాడ మునిసిపల్ హైస్కూల్లో స్కూల్ ఫైనలు చదువుతున్నాడు. అనుకున్న లగ్నానికి హట్టహాసంగా సుబ్బారావు తరఫువారు కేసరపల్లిదగ్గరకొచ్చి మేళతాళాలతో, బాజాభజంత్రీలతో కోలాహలంగా పడవలు మాట్లాడుకొని బయలుదేరారు. పెళ్ళిమండపం కట్టింది పెరికీడులో, ప్రసాదరావు స్వగృహంలో దివ్యతేజో విరాజమానంగా అలివేలమంగకి — సుబ్బారావుకి వివాహము జరిగింది. మరుసటి సంవత్సరము దరిదాపుల్లో మూడవకూతురు సత్యవతికి, గొల్లనపల్లివారి వంశీయుడైన సత్యరంగారావుకిచ్చి వివాహముచేసాడు.

బ్రహ్మాజీరావు పెద్దల్లుడు శోభనాచలపతికి కొండపావులూరి కరిణీకం వంశపారంపర్యంగా వస్తోంది కాబట్టి, తాను చేయనని తప్పుకొంటానికి వీల్లేకపోయింది. యీనాడంటే దానికి విలువకట్టడము లేదుగాని, ఆ రోజులలో కరిణీకం అంటే అదో రకమైన ఉన్నతపదవే. సుబ్బారావుకి మునిసిపల్ హైస్కూలు చదువు పూర్తవటము తరువాయిగా, గొల్లపల్లి యెస్టేటులో, జమిందారుగారైన శ్రీరంగయప్పారావుతో సంప్రదించి బ్రహ్మాజీరావు—ప్రసాదరావు మంచి వుద్యోగము సంపాదించిపెట్టారు. ఇల్లరికపు అల్లుడనిపించుకోకుండా సుభ్బారావు వేరే కాపురము గొల్లపల్లిలోనే, వరదాచార్యగారి యింటి ప్రక్క, దేవాలయము ప్రహరీగోడ వెనుక బజారులో మంచి యిల్లుచూసి కాపురముపెట్టాడు. బ్రహ్మాజీరావు పలుకుబడి మూడుపూవు లారుకాయలుగావున్నా, సుబ్బారావు మాత్రము మామగారి

సహాయము కోరకుండానే జీవితము గడుపుకొంటున్నాడు. జమిందారుకి సుబ్బారావంటే అమితమైన అనురాగము – నమ్మకము యేర్పడ్డవి. తానెక్కడికి వెడుతున్నాసరే సుబ్బారావు వెంటవుండి తీరాల్సిందే !

రెండో కూతురు కాపురముకూడా యీ విధంగా యేర్పడిన తరువాత, ఆ తరుణంలోనే రంగారావు చదువు పెరిగి పెద్దదై కాలేజీ ఆవరణలోకి అడుగు పెట్టింది. యింతవరకూలేని గౌరవ ప్రమత్తులు బ్రహ్మాజీరావుకి ఒక్కసారిగా, ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యేట్టు ముంచుకొచ్చాయి. రంగారావు ప్రయోజకత్వాన్ని వేనోళ్ళ పొగడినట్లు పొగడేవాడు. సుబ్బారావుకి యిటువంటి స్తుతిపాఠాలు వినాలంటే మహా చిరాకు. అసలు అరికాలిమంట నెత్తికొస్తుంది. "ఎంతచెడ్డా ! పిల్లనిచ్చిన మామగారు" అన్నమాట ఒకటి అభిమానంగా వుంటూవచ్చేది. ఒకటి రెండు సార్లు ఆ అభిమానాన్నికూడా తృణీకరించి "చాల్లెండి! అనవసరంగా, రంగారావు గురించి, నాముందు పొగడకండి. మీకెంతో గౌరవము వుండే వుండొచ్చు. కాదనను. కాని, ప్రతిదానికి అతన్ని గురించి నా మొహముమీద యేమిమాట్లాడొద్దు" అన్నాడు. అలా అంటే మాత్రము బ్రహ్మాజీరావుకి సిగ్గా – యెగ్గా ! మానడానికి – తాత్కాలికంగా ఆగిపోగలడుగాని, సర్వకాల సర్వావస్థల్లో పీఠంవేసుకొని కూర్చొన్న ఆ భావం యెలా తొలగిపోతుంది.

రెండో కూతురు అలివేలమంగంటే బ్రహ్మాజీరావుకి గలిగిన సంతానములో చెప్పుకోదగినవ్యక్తి. నిండుకుండ స్వభావముగలది. యెన్ని వుపద్రవాలొచ్చినా తలవంచుకొని వెళ్ళిపోయేమనిషి. మిగతావాళ్ళను మల్లే అడుసుత్రొక్కి కాళ్లు కడుక్కోవడం, చేతులు కాలిన తరువాత ఆకులు పట్టుకోవడములాంటి అలవాట్లను అలవడిన ఆడమనిషి అలివేలమంగ కాదు. అందువల్ల బ్రహ్మాజీరావుకి అలివేలమంగ అంటే అమితమైన నమ్మకమువుంది. చాలా అమాయకపురాలని కూడా వుద్దేశము. వాస్తవంగా అలివేలమంగ అంతరాత్మను అవగాహనచేసుకోగలిగిన ఆత్మీయురాలు కన్నతల్లి రాజ్యలక్ష్మమ్మే.

4

మొదట్నుంచీ రావమ్మ, సత్యవతి ఒక తరగతిలో చేరినవారు. అలివేలమంగ ఒక్కతే వేరే తరగతి. ఒకళ్ళ సంసారాల్ని దుమ్మెత్తిపోయడానికి సత్యవతి, రావమ్మ చాలావరకు సాహసింపగలరు. యీ సాహసానికి ప్రబల కారణము బ్రహ్మాజీరావే. సత్యవతికి చుప్పనాతితనం, యీర్ష్య యిటువంటివి పుట్టుకతోనేవున్నాయి. చిన్నప్పటినుంచి రావమ్మగార్కి యీ లక్షణాలన్నీ యించుమించుగానే వున్నాయి గాని, గౌరవముగా వాటిని మూపుతూంటుంది. ఒకళ్ళ యింటిమీదపడి తినడమంటే సత్యవతికి చాలా యిష్టమైనపని. "నీతోనే యీపనివుంది, లేకపోతే యెట్లాగంటే" ములగచెట్టు చిటారుకొమ్మ మీద కూర్చోంటుంది. తన భర్త రంగారావుముందు, సాటివాళ్లెవరూ లేరంటుంది. యీ పాఠము తిరిగి యిట్లా వల్లించడం, బ్రహ్మాజీరావు వ్రాసియిచ్చినదే. బూటకపు మాటలతో మనుష్యుల్ని నమ్మించి, మోసముచేయడములో చాలా సిద్ధహస్తురాలు. బ్రహ్మాజీరావుకున్న గుణాలన్నీ మళ్ళా నేర్చుకుంది, ఆయన కూతుళ్లలో ఒక్క సత్యవతే.

రావమ్మ సంసారము కొండపావులూరులోను, అలివేలమంగ కాపురము రమణక్కపేటలోను, సత్యవతి బెజవాడలో గవర్నరుపేట చెట్లబజారులోను కాపురముచేసుకొంటూ కాలము గడుపుతున్నారు. అలివేలమంగకి ముగ్గురాడపిల్లలు – ముగ్గురు మొగపిల్లలు. సత్యవతికి నలుగురాడపిల్లలు. పోతే సరోజిని బ్రహ్మాజీరావుగారి నాల్గో కూతురు. ఆవిడను గురించి నెమ్మదిగా ప్రస్తావిద్దాము.

శోభనాచలపతి కరిణీకము దివ్యచకోరములాగా వుంది. సుబ్బారావు మాత్రము గొల్లపల్లి ఎస్టేటు పతనానంతరము రమణక్కపేటలో ఎండకు ఎండుతూ, వానకు తడుస్తూ, బ్రతుకుతున్నానంటే బ్రతుకుతున్నాననే వుద్దేశ్యంతో కాలక్షేపంచేస్తున్నాడు. రంగా

రావు బ్రహ్మయ్యండుకో; విజయవాడలో ఆడిటర్ వెలగబెడుతున్నాడు. ఎవరిబుద్ధు లెటువంటివో బాగా తెలుస్తూవస్తూన్నా ఒకరింటికొకరువస్తూ, పోతూండటము జరిగిపోతూనేవున్నాయి. బ్రహ్మాజీరావు మాత్రము రమణక్కపేటకు చాలా తక్కువగా వస్తూండేవాడు.

ఇటువంటి పరిస్థితులలో బెజవాడలో మాచవరం దగ్గర్లోవున్న కొన్ని యిళ్లస్థలాలు చాలా చవుకబారుగా అమ్మకానికి వున్నయ్యని, బేరమాడటానికి బ్రహ్మాజీరావు, సుబ్బారావు ప్రభృతులు రావడము జరిగింది. స్థలాలు చూచుకోవడము నచ్చినయ్యని తృప్తిపడటము జరిగింది. సుబ్బారావు ఆరువందల నలభై గజాలు స్వంతంగాకొన్నాడు. బ్రహ్మాజీరావు సుబ్బారావు స్థలానికి దక్షిణంగా మూడువందల చిల్లర గజాలు, ఆయనకు దక్షిణంగా రంగారావుకి మూడువందల గజాలుకూడా బ్రహ్మాజీరావే కొనిపెట్టాడు. రెండో కూతురు – మూడో కూతురు యిళ్లమధ్య తనుండాలనుకొన్న బెంగ తీరిపోయింది.

కొడుకుల చదువు నిమిత్తము సుబ్బారావు నెమ్మదిగా రమణక్కపేటనుంచి గన్నవరముకి మకాం మార్చాడు. 1950 సంవత్సరము చివరి రోజులలో మాచవరములో యిల్లు కట్టుకోవడము – గృహప్రవేశము వగైరాలు జరిగిపోయాయి. సుబ్బారావు యీ యిల్లు కట్టేముందు, తనవద్ద ఒక మంచి గేదొకటి వుంటే బ్రహ్మాజీరావు దాన్ని అడగటం – తోలుకొనివెళ్ళడం జరిగింది. మర్యాదకోసం కొన్నాళ్లు, మామగారనే పెద్దమనిషి తరహాతో కొన్నాళ్లు, ఆయననుండి రావలసిన పైకముకోసము కొన్నాళ్లు, వేచివుంటూవచ్చినందుకు రాను, రాను ఆ ఆశ నిరాశగా మారిపోయింది.

సుబ్బారావుకి వొళ్ళంతా తేళ్ళు కుట్టినట్లయింది. బ్రహ్మాజీరావు సంగతి మొదటినుంచి తెలిసినప్పటికీ మొగమాటంమీద, ప్రసాదరావు మొగంచూసి యింతకాలంచూసి వూరుకున్నాడు. సరిగ్గా యిల్లు కట్టుకుంటున్నాననుకున్న సమయానికి ఒకసారి బ్రహ్మాజీరావు వున్నట్టుండి వూడిపడ్డాడు. సుబ్బారావు మాటల సందర్భంలో తన వుద్దేశాన్ని వ్యక్తము చేసాడు. బ్రహ్మాజీరావు సంతోషపడినమాట వాస్తవమే. కాని, ఆ సంతోషములో వొళ్లు తెలియక తాను చేయదల్చుకున్న సహాయము శ్రావణమాసము వెళ్ళిన తరువాత తప్పక చేస్తానని వాగ్దానము చేసాడు. సుబ్బారావుకయితే నమ్మకము లేదుగాని, అలివేలుమంగ ఆశ్చర్యపడింది. అయినా యీ సారీ చూద్దాం అనే భరోసామీదే కేవలము ఆధారపడివుండకుండా, చేయదలచుకొన్న పని చేసుకొంటూనే కాలము గడుపుతున్నాడు.

5

"సుబ్బారావు యిల్లుకట్టుకుంటాడు–తనకు తోచిందేదో సహాయము చేస్తాననేమాటకూడా యిచ్చాను. సరిగ్గా ఆ సమయానికి నా సహాయము అందేటట్లు లేదే" అని బ్రహ్మాజీరావు సందేహిస్తూనే మొగము చాటేసి, ఎన్ని కబుర్లుపంపినా, జవాబివ్వకుండా కాలము గడుపుతున్నాడు. ఇల్లు కట్టవలసిన సమయము సమీపిస్తుంది.

బ్రహ్మాజీరావు సహాయము నానాటికి వెనక్కిలాగుతోంది. కాని సుబ్బారావు యీ నిశ్చయము గురించి యెక్కువ మథనపడలేదు. ఎలాగైతేనేం మంచి ముహూర్తము ఒకటి పెట్టించి మాచవరము స్థలములో శంకుస్థాపనచేసాడు. బ్రహ్మాజీరావు రాలేదు. సుబ్బారావు, తన తరఫువారి అభివందనాలతో గృహప్రవేశము జరిగింది. ఆ నాటినుంచి యేశుభసమయ సందర్భములోకూడా బ్రహ్మాజీరావుని ఆహ్వానింపరాదని నిశ్చయముచేసుకొన్నాడు.

(సశేషము)